

WSTĘP

Niniejszy zbiór artykułów oferuje czytelnikowi zwarty i spójny przegląd najważniejszych tematów obecnych w dramacie irlandzkim w dwudziestym i dwudziestym pierwszym wieku. Ponadto stanowi on prezentację sposobów analizy zróżnicowanych form wypowiedzi dramatycznej, która rozwija się w Irlandii w ścisłym związku z literaturą europejską; dramat irlandzki, czerpiąc z niej inspirację i wzorce stylistyczne, nie traci jednocześnie własnej, rozpoznawalnej tożsamości i brzmienia. Kreśląc społeczne i polityczne tło towarzyszące powstawaniu poszczególnych utworów, a także dynamicznie wpływające na rozwój i kształtowanie się stylistycznych wyznaczników irlandzkiej tradycji teatralnej, artykuły zamieszczone w niniejszym tomie pomagają zrozumieć złożoność literackiej i politycznej sytuacji, w której rodziła się i rodzi tak rozpoznawalna stylistyka teatru ze Szmaragdowej Wyspy.

Za wstęp do całego zbioru można otwierający go artykuł Nicholasa Grene'a *Klarowność wypowiedzi dramatycznej, czyli irlandzki dramat końca wieku dwudziestego*. W tym przekrojowym i historycznym szkicu autor zwraca uwagę na istotne rozróżnienie, którego obecność wyznacza podziały w ramach irlandzkiego dramatu od wczesnego modernizmu aż do współczesności. W dramacie tym od samego początku dają o sobie znać dwa sposoby kształtowania dramatycznej wypowiedzi: z jednej strony jest to wypowiedź zmierzająca do osiągnięcia maksymalnej klarowności prezentowanego obrazu, z drugiej wypowiedź świadomie ową klarowność zaburzająca, nadająca jej zmacony i niejasny charakter. Między tymi dwoma biegunami rozwija się dramat irlandzki w dwudziestym wieku, a jego reprezentantów podzielić można właśnie wedle kategorii klarowności wypowiedzi dramatycznej.

Niewątpliwie jednym z najważniejszych czynników wpływających na kształt irlandzkiego dramatu jest sytuacja polityczna, która stanowi bezpośredni kontekst dla jego funkcjonowania. Wydarzenia polityczne z początku dwudziestego wieku, związane z walką o niepodległość Irlandii, jak i tragiczne akty terroru, których eskalacja nastąpiła w Irlandii Północnej w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ubiegłego wieku, w zasadniczy sposób ukształtowały twórczość szerokiej grupy twórców, od Williama Butlera Yeatsa aż po współczesnych pisarzy (Billy Roche, Gary Mitchell), włączając do tej grupy autorki (Marina Carr, Christina Reid). Każdego z omawianych w tym tomie twórców, od Casimira Markiewicza przez Yeatsa, aż po Marinę Carr sytuacja polityczna zmusza do poszukiwania środków wyrazu na pograniczu realizmu i świata fantastycznego. Większość utworów, które wyszły spod pióra wspomnianych tu pisarzy, zainspirowana została konkretnymi wydarzeniami politycznymi. Kreatywne przetworzenie tego pierwotnego impulsu ostatecznie zaowocowało powstaniem dzieł

wykraczających poza ramy wąsko pojętej interwencji w życie polityczne bądź społeczne.

Wyjątkowo ciekawym aspektem dramatycznej twórczości w Irlandii jest charakterystyczna dla niego spójność formalna i stylistyczna, którą w pełni dostrzec można dopiero w szerszej perspektywie historycznej. Zatem predylekcja do opowiadania historii będących integralną częścią świata przedstawionego dramatu, obsesyjne wręcz zainteresowanie językiem i jego działaniem w ramach ludzkiej psychiki i wyobraźni, a także rozpoznawalny model uprawiania satyry i parodii obejmujących całą tradycję rodzimej literatury oraz pamięci historycznej, to tylko najważniejsze elementy irlandzkiego dramatu warte przebadania i analizy. Mamy nadzieję, iż niniejszy tom wraz z zawartymi w nim artykułami daje sposobność do tego rodzaju badawczych peregrynacji.

Michał Lachman, Małgorzata Leyko